

Són equiparables la Unió Europea i l'extrema dreta en qüestions d'immigració?

Núria Alabao

L'avanç del neofeixisme a Europa ha reobert en una [part —molt minoritària—](#) de l'esquerra espanyola debats sobre com plantejar-se la qüestió de la immigració. Tot això, en el marc de [propostes sobiranistes](#) de caràcter nativista —dirigides a la “classe obrera nacional”. Com a part d'aquests plantejaments en la seva faceta més antieuropeista, es diuen [coses](#) com que “la UE ha fet unes polítiques que no són diferents de les de Viktor Orbán a Hongria o de les de l'extrema dreta” de Salvini. Aquesta opinió està molt estesa, **però realment no hi ha cap diferència entre l'Hongria “sense immigrants” que vol Orbán, els censos de gitanos de Salvini i les polítiques de l’“Europa fortalesa”?** Són només diferències discursives?

Si els preguntéssim a Orbán i a Salvini, ells dirien que en absolut. Orbán en concret ha declarat diverses vegades que a Europa hi ha dos bàndols: el dominant dels que “donen suport a la immigració” —encapçalats per Macron— i el dels que creuen que “és possible parar-la”. Aquí és on entra l’“eix neofeixista” Orbán-Salvini, que inclouria també els països del “Quartet de Visegrad” —Hongria juntament amb la República Txeca, Eslovàquia i Polònia. A ells s’hi ha sumat recentment Sebastian Kurz —“el tancamesquites”—, que governa Àustria en coalició amb l'extrema dreta. Aquest eix ha propugnat una línia dura sense concessions oposada a les quotes i a les mesures de reubicació de refugiats de Brussel·les. De fet, la qüestió de la immigració/refugiats serveix a aquestes opcions d'ultradreta per polaritzar i redefinir tot el camp polític, i constitueix l'espina dorsal de l'articulació simbòlica de la seva proposta política. **L'immigrant es converteix així en l'enemic intern definitori**, en l'amenaça fonamental per a la cohesió social i cultural i en el boc expiatori de tots els problemes socials —incloent-hi els de reproducció de les classes mitjanes. Mentrestant, s'alimenta el ‘mantra’ de l'escassetat de recursos per augmentar la competència entre els de baix. Més enllà de les polítiques concretes, la legitimació de la seva estigmatització pels diferents governs ‘ultres’ té conseqüències brutals. A Itàlia, per exemple, les agressions racistes s’han disparat des que Salvini i la Lliga Nord formen part del Govern: des de llançaments d’ous a l'esportista Daisy Osakue, fins a marroquins apallissats i assassinats. A Hongria i en altres països de l'Est d'Europa, les ràtzies contra gitanos també estan conquerint els carrers.

Malgrat la retòrica de caràcter proteccionista i sobiranista dels partits d'extrema dreta, aquestes opcions polítiques no són anticapitalistes

L'Europa neoliberal encara està continguda en la retòrica de la protecció dels refugiats, recollida en els tractats internacionals post II Guerra Mundial. A aquesta Europa triomfant no li cal un enemic intern, els immigrants solen ser tractats com “un problema d'ordre públic”, “un problema social”, però no constitueixen un eix al voltant del qual construir identitats polítiques. L'Europa neoliberal era una cosa així com el “bressol de la civilització” que podia assenyalar qüestions com el terrorisme islàmic —útil per apuntalar el seu poder simbòlic—, però que no es definia per oposició. No li calia. Excepte ara, potser, quan porta dins seu la llavor de la seva pròpia destrucció: l'antiliberalisme de les opcions neofeixistes.

Aquestes opcions es defineixen, d'una banda, com a culturalment aferrades a Europa; **la immigració amenaça la identitat europea**, la seva arrel cristiana; en paraules de Salvini, els musulmans amenacen “els valors i la identitat dels ciutadans occidentals”. Però, de l'altra, es

mostren en una tensió constant amb una Unió Europea que els resta sobirania i que els serveix de punta de llança per poder **confrontar-se amb les “elits globalitzadores o europeistes”**. Útils per ser responsabilitzades de la impossibilitat de presentar un projecte econòmic realment alternatiu dins de l'esquema dominant del capitalisme financer global. Les guerres comercials de Trump —i el seu nou “proteccionisme”— serien només un intent de reorganització de l'esfera de la producció a escala global davant l'evidència que l'hegemonia americana del dòlar no es pot mantenir només per mitjans exclusivament financers, [com explica Isidro López](#). De fet —no ens enganyem—, malgrat la seva retòrica nostàlgica de caràcter proteccionista o sobiranista, aquestes opcions polítiques no són anticapitalistes —com el feixisme i el nazisme històrics tampoc no ho van ser. Tot forma part del mateix joc de miralls.

L'“eix neofeixista” Orbán-Salvini vol transformar la relació de forces dins la UE i modificar els tractats europeus

En aquest joc, les sancions de la UE contra Orbán per les vulneracions de drets humans de les persones migrants i les persecucions a ONG són importants, segellen la radical diferència discursiva pel que fa a la immigració, i d'altra banda, reforcen el líder hongarès en el seu rol victimista. El projecte de l'“eix neofeixista” Orbán-Salvini és [transformar la relació de forces](#) dins de la UE per “canviar la Comissió Europea i les seves polítiques” i “modificar els tractats europeus”.

La UE està integrada per estats

La UE no és un ens al marge dels estats, com apareix en alguns discursos. Si bé és cert que entre els seus poders interns pesen més Alemanya o França que altres països, la seva arquitectura també depèn dels governs concrets de cada país —sobretot la Comissió Europea, integrada exclusivament per aquests.

De fet, des del principi, **el poder d'acceptar o rebutjar les persones que vénen d'altres països** —immigrants, refugiats o sol·licitants d'asil— **es va voler que romangués en mans dels estats nacionals**. Per tant, l'“eix neofeixista” no s'equivoca: la UE no és una entitat unitària que respon a un “demos” propi: és una construcció híbrida, en part intergovernamental, en part supranacional. Si les polítiques de la UE són racistes pel seu règim de fronteres i per la limitació de drets dels migrants —de cara a encadenar-los als segments més baixos i explotats de la força de treball—, cal dir que encara poden ser pitjors. Ho seran si augmenta el pes de les forces d'ultradreta en els estats que componen la UE. A hores d'ara sabem perfectament quines són les conseqüències: com més difícil és migrar per mitjans legals, més persones moren intentant penetrar la fortalesa europea.

Una falsa crisi de refugiats

No obstant això, les polítiques de la UE tenen força a veure amb l'emergència d'aquestes opcions neofeixistes. Les polítiques de gestió de la crisi al servei dels interessos financers dels creditors alemanys i les seves polítiques d'austeritat han segellat a foc la por en unes classes mitjanes precàries que se saben a la vora de l'abisme. També han alimentat la competència dels de baix pels escassos recursos —moltes vegades més imaginada que real—, cosa que aquestes forces saben explotar. El mar de fons l'han posat alguns mitjans de comunicació i polítics que han convertit l'afluència de refugiats —al voltant d'un milió— en una “crisi migratòria”. Tot això, en una regió de més de 500 milions d'habitants. (Tres milions s'han refugiat a Turquia, per posar un contraexemple). Com diu Kouvelakis, en [aquest article de la 'New Left Review'](#), **“no hi va haver ‘crisi de refugiats’, sinó més aviat crisi dels aparells repressius de la Fortalesa Europa i de la seva**

‘representació’.

Els refugiats han funcionat com a cortina de fum de les responsabilitats de les elits polítiques i financeres del continent

La gestió d’aquesta crisi artificial de refugiats ha interaccionat amb la crisi econòmica, i els refugiats han funcionat com a cortina de fum de les responsabilitats de les elits polítiques i financeres del continent. Això ha servit per aprofundir una sèrie de polítiques criminals que vénen de més enrere, com ara els acords de Berlusconi amb Gaddafi per instal·lar centres de detenció en territori llibi, les esgarrifoses condicions d’internament de les quals va denunciar Amnistia Internacional. Avui, **països com Turquia, Líbia, Mali i el Sudan serveixen de “guàrdies penitenciaris”** —com explica Kouvelakis— per evitar les barreres polítiques que imposen la salvaguarda dels drets humans a l’interior de la UE. Amb l’excusa de la inexistent “crisi de refugiats” també estan proliferant en el seu interior zones de relativa suspensió dels drets que se suposa que garanteixen els convenis internacionals signats: centres de detenció prop dels aeroports i d’altres punts de pas; campaments ‘temporals’, etc. Per no parlar de l’abandonament del degut deure de socors de les embarcacions en perill o que naufraguen en les rutes migratòries marítimes i que ocasionen milers de morts.

La construcció de la crisi migratòria i la seva conversió en un problema de primera magnitud han creat la condició de possibilitat del feixisme. Així i tot, encara hi ha diferències importants entre els neofeixismes i els mecanismes liberals que operen a la UE. Si les polítiques de gestió de l’última onada de refugiats han generat espais temporals d’excepció on el dret queda suspès, el que ens ensenya la història del feixisme és que **aquest comporta la tendència a anul·lar tot dret i a situar per sobre d’aquest dret el poder de decisió de les elits polítiques**. El seu antiliberalisme els condueix a subordinar les llibertats civils a un ideal col·lectiu que és d’ordre nacional —i autoritari en relació amb l’Estat. L’objectiu últim: suprimir totes les garanties jurídiques de determinats grups socials que queden fora de la protecció del dret. És a dir, estendre el règim d’excepcionalitat —que ara opera en la gestió de la frontera— a tota la societat. (Fins i tot en els CIE hi ha límits al que l’Estat pot fer amb els migrants.)

No volem triar entre l’Europa dels mercats i el neofeixisme que comença a ensenyar la seva cara més brutal

En tot cas, no es tracta d’exculpar la UE per les seves polítiques racistes i criminals dels últims anys. Tampoc no volem triar entre l’Europa dels mercats i el neofeixisme que comença a ensenyar la seva cara més brutal, però **les polítiques de la UE en matèria migratòria poden ser encara pitjors en la mesura que avancin aquests moviments d’ultradreta**. No, no són el mateix. Per tant, es tracta de situar el debat per poder confrontar els uns i els altres en el seu terreny amb l’objectiu de pensar resistències a l’altura dels reptes que se’ns presenten: construir una aliança Europea on els drets dels migrants de tota mena, inseparables dels drets socials, siguin sempre al centre de l’agenda política.

Núria Alabao és periodista i antropòloga.